

Främjandet av elektronifiering av företagens affärsverksamhet

När målsättningar har uppställts för informationssamhället har man på senare år ägnat allt mera uppmärksamhet åt att utveckla elektronifieringen av företagens affärsverksamhet. Både i statsminister Matti Vanhanens I regeringens informationssamhällsprogram och i Vanhanens II regeringens verksamhetsprogram för vardagens informationssamhälle har uppställts målsättningar för att utveckla företagens affärsverksamhetsprocesser så att de utnyttjar informations- och kommunikationsteknologiska tjänster, särskilt elektronisk fakturering. Också i olika regioner har pågått ett flertal projekt som stöder elektronifieringen av företagens affärsverksamhet.

Föremål för revisionen var projekt som främjar elektronifiering av företagens affärsverksamhet. Med revisionen har klarlagts hur projekten för stöd till elektronifiering av affärsverksamheten i olika regioner samt de riksomfattande projekten för elektronisk affärsverksamhet har förverkligats, och hur verksamheten har styrts på riksplanet.

Till stöd för elektronifiering av företagens affärsverksamhet har under åren 2004-2008 använts totalt över 20 miljoner euro offentlig finansiering för genomförande av olika regionala projekt. De totala kostnaderna för de projekt som omfattades av revisionen var sammanlagt ca 14 miljoner euro. Ett tjugotal regionala projekt granskades. Revisionen gällde därtill också genomförandet av riksomfattande projekt. Projekten genomfördes av arbets- och näringsministeriet, Utvecklingscentralen för informationssamhället (TIEKE), SMI-stiftelsen, regionala utvecklingsbolag och yrkeshögskolorna. Projekten hade finansierats av arbets- och näringsministeriet (tidigare handels- och industriministeriet), länsstyrelsernas bildningsavdelningar, TE-centralernas arbetskraftsavdelningar och landskapsförbunden. Många av projekten har förverkligats med hjälp av stöd från Europeiska socialfonden (ESF) och nationellt stöd. Dessutom har portaler som stöder affärsverksamhetens elektronifiering ut-

vecklats på uppdrag av arbets- och näringsministeriet också av TIEKE och SMI-stiftelsen. TIEKE har varit en central aktör också i de regionala projekten.

Revisionen visade att på riksplanet har valet av projekt till stöd för affärsverksamhetens elektronifiering och inriktningen av målsättningarna till stor del saknat styrning från myndigheternas sida. Detta har lett till att de enskilda projekten har genomförts på skilda håll i landet och även i samma regioner under delvis olika stöd villkor och med varierande sammansättningar av förverkligare av projekten. Verksamheten har också ofta varit överlappande, emedan exempelvis utbildning i informationsteknik har erbjudits och förverkligats av talrika aktörer. Vid en del av de granskade projekt som inkluderade utbildning har det varit svårt att få företagen att delta i utbildningarna. På basis av revisionen har orsaker till detta varit det rikliga utbudet av utbildning och att småföretagare i allmänhet inte har tid och möjligheter att delta i utbildningar. Informationsteknisk utbildning som riktat sig till företagen har erbjudits av åtminstone yrkeshögskolor, universitet, yrkesutbildningscentrer för vuxna, yrkesinstitut, regionala utvecklingsbolag, lokala företagargenorganisationer och handelskamrar.

Enligt revisionsverkets uppfattning har avsaknaden av riksomfattande linjedragningar och styrning lett till delvis ineffektivt förverkligande av projekten och delvis anspråkslösa resultat. Med de s.k. eSeteli-projekten hade emellertid förverkligats ett flertal företagsvisa tillämpningar och på dem hade också rätt efterfrågan. På basis av revisionen hade med eSeteli-projekten under åren 2004-2008 genomförts totalt ca 2 300 stycken företagsvisa utbildningar och konsulteringar angående elektronifiering av affärsverksamheten.

I syfte att definiera kriterierna för understöd till projekt som främjar elektronifiering av företagets affärsverksamhet är det skäl att skrida till skyndsamma åtgärder, så att projekten skall förverkligas enligt riksomfattande riktlinjer och med gemensamma kriterier. Också de olika aktörernas roll i genomförandet av projekten bör göras klarare. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de på branschen verksamma privata företagens möjligheter att erbjuda utbildningstjänster utan att de projekt som fungerar med offentlig finansiering åstadkommer en snedvridning av utbildningsutbudet. Utbudet borde primärt basera sig på fri konkurrens. Det primära ansvaret för rikt-

linjerna samt för att styrningen effektiveras har undervisningsministeriet samt arbets- och näringsministeriet.

Vid projekten hade också utarbetats en stor mängd material för självstudier och olika slags broschyrer om grunderna för elektronifiering av affärsverksamheten. Materialet har emellertid inte utnyttjats effektivt, och det producerade materialet har varit delvis överlappande. Revisionsverket understryker att ministerierna har skyldighet att tillse att för minskande av det överlappande arbetet tillräcklig information om förverkligade projekt som kan utnyttjas allmänt ges både till målgrupperna och till de regionala understödsmyndigheterna.

På basis av revisionen har en riksomfattande koordinering av projekten skett endast grundat på frivillighet inom ramen för eLiiketoiminta nätverket. Arbets- och näringsministeriet (tidigare handels- och industriministeriet) har understött samt också självt genomfört ESF-finansierade projekt, men de har delvis varit överlappande vad förverkligandet beträffar och deras resultat har varit anspråkslösa i förhållande till kostnaderna. Orsaker till de problem som har uppstått vid de projekt som har finansierats av ministeriet har helt uppenbart varit avsaknaden av klara, målinriktade och långsiktiga riktlinjer. Projektet har genomförts an efter som projektförslag har framställts för ministeriet för finansiering och ministeriet har godkänt dem.

I förverkligandet av de projekt som understötts av arbets- och näringsministeriet yppade sig också ett stort antal missförhållanden. I förverkligandet av projekten ägnades inte till alla delar uppmärksamhet åt att de genomförs lönsamt. Vissa projekt var problematiska också med tanke på upphandlingslagstiftningen, emedan från projektpartnererna hade gjorts köp av tjänster som direkt upphandling. Ett problem vid de av ministeriet finansierade projekten konstaterades också vara formen för besluten om understöd. Enligt understödsbesluten fungerade ministeriet som beställare av projektens förverkligande, varvid det hade varit fråga om en upphandling enligt upphandlingslagstiftningen.

Revisionsverket anser att arbets- och näringsministeriet vid ESF-projekt i framtiden bör koncentrera sig på att enbart sköta förvaltningsmyndighetens uppgifter och att det bör avhålla sig från att självt genomföra projekt, emedan det kan anses att ministeriets tillförlitlighet som förvaltningsmyndighet samt iakttagandet av en god

förvaltning äventyras om det agerar som förverkligare av projekt. Ministeriet bör vid ESF-projekten fungera klart som understödsmyndighet och inte som den som beställer projektens genomförande eller administrerar projekten.

SMI-stiftelsen har allt sedan år 2002 på uppdrag av arbets- och näringsministeriet (tidigare handels- och industriministeriet) utvecklat och upprätthållit den riksomfattande Yritys-Suomi portalen. Ministeriet har delvis finansierat verksamheten med statsunderstöd under hela den tid som portalen har utvecklats. Enligt revisionsverkets uppfattning borde ministeriet vid de anskaffningar som gjorts från SMI-stiftelsen ha iakttagit upphandlingslagen och konkurrensutsätta de köp av tjänster som har gjorts från stiftelsen, emedan stiftelsen fungerar på uppdrag av ministeriet och för dess räkning. När SMI-stiftelsen genomförde projektet hade den också själv anskaffat rikligt med köpta tjänster utan konkurrensutsättning. Angående de gjorda anskaffningarna saknades delvis också anskaffningsbeslut.

Enligt revisionsverkets uppfattning borde Yritys-Suomi portalens tekniska och huvudsakligen det operativa utvecklingsarbetet omorganiseras t.ex. som en del av utvecklandet och upprätthållandet av Suomi.fi portalen, även om portalerna skulle hållas åtskilda. Av denna anledning bör arbets- och näringsministeriet skrida till åtgärder för en omorganisering av uppgifterna inom upprätthållandet och utvecklandet av Yritys-Suomi portalen. I organiseringen bör beaktas det utvecklingsarbete som utförs i produktionen av koncerntjänster inom statens IT-tjänster och synergifördelarna med utvecklandet och upprätthållandet av Suomi.fi portalen.

Vid revisionen observerades också brister i synnerhet i fråga om de projekt som hade finansierats av arbetskraftsavdelningen vid Sydöstra Finlands TE-central och av bildningsavdelningen vid länsstyrelsen i Lapplands län. Brister noterades i projektens koordinering, beslutsfattandet, utbetalningarna och övrig övervakning. Understödsmyndigheterna hade bl.a. godkänt under projekten gjorda resor utan klara grunder. Inte heller genomförbarheten för projektens målsättningar och förverkligande har i samtliga fall bedömts tillräckligt. Orsaker till problemen har varit att projektens genomförande har varit splittrat och långdraget samt resursproblem hos understödsmyndigheterna. I Lapplands län konstaterades problem i samarbetet mellan understödsmyndigheterna, till följd av vilka myndigheterna har finansierat överlappande projekt. Regionernas

strukturfondspengar och statens understöd hade inte använts på det totalekonomiska mest förmånliga sättet och behovet av understöd för projekten hade inte utretts tillräckligt.

Utgångspunkten för understödsmyndigheternas verksamhet kan och får inte vara, att de för projekten beviljade understöden används för många nya ändamål som avviker från den ursprungliga projektplanen, för att understödet skall bli använt till slut. Enligt understödsmyndigheternas instruktioner föreligger en skyldighet att avbryta sådana projekt som inte har förutsättningar att uppnå de för projektet uppställda huvudmålsättningarna.

För att minska riskerna vid omfattande projekt borde projektbeslutet i dylika fall uppdelas. Härvid skulle för projektet beviljas understöd i det första skedet endast för genomförande av en avgränsad partiell helhet. På basis av resultaten från det första skedet skulle understödsmyndigheten på nytt bedöma projektets möjligheter att fortsätta med att förverkliga de övriga målsättningarna och huruvida den planerade finansieringen skall fortsättas. Allt tänkbart som har anknytning till projektet som helhet behöver inte av nödvång genomföras samtidigt, utan uppgifterna kan kedjeläggas och förverkligas en i sänder, och sakhelheterna klart åtskiljas från varandra. På så sätt skulle också uppföljningen av projektens resultat och likaså den övriga till saken hörande administrativa uppföljningen effektiveras avsevärt.